

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 23 December 1894. N°. 887.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen prijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elk regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van leeftijden en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„En zij baarde haren eerstgeboren zoon.”

[KERSTFEEST.]

En zij baarde haren eerstgeboren zoon, en wond hem in doeken, en leide hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden geen plaats was in de herberg.
Lukas 2:7.

Ons Kerstfeest erlangt bij de ongunst der tijden, die over Christus' kerk gaat, klimmende beteekenis.

De kerk van Christus was te kwader ure den verleidelijken droom gaan droomen van reeds hier op aarde triomfeerende kerk te kunnen zijn. Dat was haar zonde in de anders zoo boeiende Middeleeuwen; en wel is ze toen door de Reformatie weer „strijdende kerk” geworden, en heeft ze den zegen, van dit terugkeeren tot haar heilige roeping hier op aarde, ervaren; maar toch uit haar zoo valschen droom ontwaakte ze ook toen slechts ten deele. Want ja, strijd bond ze toen weer aan, en dien strijd heeft ze met haar kostelijk bloed bezegeld, maar ten onrechte beelde ze zich in, dat ze dien strijd alleen met de „valsche kerk” en met de ketten in eigen boezem te voeren had. De groote, de machtige, de allesbeheersche tegenstelling tusschen den Christus en de wereld keerde ook in de dagen van Luther en Calvijn niet tot haar oorspronkelijke, van God gewilde beteekenis terug; en nauwelijks was het met Rome tot een wapenstilstand gekomen, en had men door den vrede van Munster de natien van Europa met Rome onderling verdeeld, of de oude droom van, op eigen erf althans, triomfeerende kerk te zijn, begon ook over ons Gereformeerde vadersen weer macht te krijgen. Waar ze meester der geesten waren, wilden ze ook heerschen; de macht der kerk verdrong almeer de overwinning der wereld ook in hun schatting; en, natuurlijk, zoo valsche positie kon alleen door een schuldij vergelijking met de wereld worden gekocht.

Dat staken, of, beter gezegd, dat verplaatsen en daardoor vervalschen, van den strijd, heeft toen ook voor onze Gereformeerde kerken, en dus ook voor de geloovigen, zijn wrange vrucht gedragen. Het harde, maar zoo ware spreekwoord, dat rust roest is ook aan haar en hen bewaard. Ook de Gereformeerde kerken boetten haar innigheid en het sappige van haar leven in. Verwittendigheid kreeg de overhand, en uit vervet tegen die verwittendigheid trok het vromer leven zich in mystieke afzondering terug. De alzoo stilstaande wateren begonnen giftige gassen uit te wasemen, en van allen kant brak geestelijke krankheid uit. En dit ziekteproces zou zijn doorgestaan, en nog alle frischheid in matheid verkeerd zijn gebleven, indien niet Hij, wien alle macht in hemel en op aarde is gegeven, den strijd van de wereld tegen zijn kerk had doorgezet. Maar hij heeft dien doorgezet, en al bloedde zijn volk er onder, hij heeft de wereld met nieuwe hevigheid tegen zijn kerk op aarde losgelaten. Als Job moest ze beproefd worden, en door rampspoed op rampspoed haar macht verkleind, haar invloed gebroken zien, opdat juist na dat afsnijden van de plant bij den wortel, het heilige zaad dat in dien wortel school, het steunsel zou blijken, en de eere, niet van kerkelijke machthebbers, maar van het goed des geloofs, met vernieuwden glans schitteren zou.

En al zijn toen ook tot de diep gewonde en verslagen kerk de valsche troosters, de Eli'as, Bildads en Zofars, gekomen, het ware volk van God heeft zich door hun zwijndrank niet in slaap laten wiegen, maar heeft zijn strijd doorgestreden, niet willende getroost noch willende gesterkt worden, dan zoo die vertroosting en die sterking uitging van zijn God.

Maar juist daardoor is de geboorte van den Christus thans voor Jezus' kerk ook zoo geheel iets anders geworden. Zoolang men waande zoo half en half een triomfeerende kerk te zijn, verstond de kerk haar Kerstfeest niet. Er werd dan zeer geleerd op den kansel verhandeld, maar zonder geestdrift, zonder warmte, zonder lijdsgloed. En waar, meest buiten den kansel, die warmte wel aanwezig was, daar uitte ze zich in mystiek gepeins of in het gespannen lied der liefde. En toen het zoo op Kerstfeest al armer, al kouder werd, vulde men ten leste de leegte met den Kerstboom aan en onthaalde de kinderen. Zoo was er dus althans kaarslicht, waar geen heerlijkheid als van Gods engelen Christus' kerk op 't Kerstfeest meer omschen.

En intusschen zette de wereld haar pijnlijke overwinningen voort. De kerkelijke banden die haar jarenlang omklemd hielden, had ze in bittere woede verbroken. Ze werd indachtig dat haar een eigen geest bezield, en dat het er slechts op aankwam, om aan dien eigen geest vorm en gestalte te geven, om als met één slag de oppermacht van het kerkelijk erf naar haar terrein te verplaatsen. Nu een eeuw geleden, in 1789, toen de revolutie te Parijs uitbrak, viel die slag, en metterdaad is sinds dat jaar de macht der wereld, gelijk ze tegen den Christus ingaat, en leeft uit eigen wortel, tot steeds duichtiger organisatie gekomen, heeft ze haar geest in het leven der volkeren tot heerschappij gebracht, en reeds nu, nu nauwelijks een eeuw verlopen is, gelukte het haar al den schijntriomf der kerk in rook te doen opgaan, en heeft ze niet alleen de uitwendige macht der kerk aan splinters gebroken, maar ook haar bij miljoenen en nogmaals miljoenen de zielen ontroofd. Want wel blijft op het platteland en in de lagere volksklasse in schijn en in naam nog een meerderheid voor Jezus roepen; maar wie aandachtig naging, hoe stelselmatig en rusteloos het meest beaalde ongelooft uit den kring der geleerden afdaalde in onze hogere klasse, en nu reeds de klasse der gegoede burgerij heeft aangevat, kan noch zal twijfelen, of datzelfde ongelooft moet ook de breedere klasse van ons volk allengs vergiftigen, gelijk ten overvloede nu reeds in de socialistische en erger nog in de anarchistische woeling blijkt. Het is haar geest, haar wereldplan, haar bedoelen, haar koninkrijk dat ze op elk terrein van het leven tegen den geest van Christus, tegen den raad Gods, tegen zijn heilig oogmerk en tegen het koninkrijk der hemelen oversteelt. Daarom geeft het halfgeloof, dat hier en ginds nog bij tal van families en personen overleeft, niets. In die halfheid ligt weerstand noch verweerkacht. Dat is als de ijskorst, die almeer wegschelt en gestadig dunner wordt. Wat bij de vadersen nog zekere beteekenis behield, doet reeds bij hun kinderen, tenzij het tot krachtadige bekeering komt, die beteekenis in.

Juist daardoor echter is ons Kerstfeest thans zoo geheel iets anders dan vroeger geworden. Telken jare toch als nu het Kerst-

feest wederkeert, dringt zich onweerstaanbaar de bange, de ernstige vraag aan ons op, of dan waarlijk „in wateren steeds zullen afdoelen, en, om het nu maar zonder verbloeiing uit te spreken, of, zoo we nogmaals een eeuw doorworsteld hebben, de wereld geheel zal overwonnen hebben, tot ten leste de kerk van Christus van deze aarde verdwijnt. Dat is geen vraag der bloothartigheid, noch de angst der overspanning. Wie de teekenen der tijden verstaat en den moed bezit, om de waarheid onder de oogen te zien, kan noch mag het zich verheelen, dat zoo ernstig de vraag metterdaad staat. Want wie zich nog inbeeldt, dat toch de uitbreiding van het terrein der Christelijke Barmhartigheid en der Zending ons betere dingen profeteert, toont niet te verstaan, hoe de groeikracht van den boom niet aan twee, drie weerderig uitbottende takken, maar alleen aan de gaafheid van den wortel hangt. Ook ziet ge voor uw oogen, hoe nu reeds, op meer dan één terrein, de Zending die Christelijk begon, in halfgeloof en ongelooft verlopen is, en hoe de wereld ook van haar zij de werken uwer liefde begint na te bootsen. Neen, er is geen twijfel aan, of in Engeland en Amerika, evengoed als op het vasteland van Europa, is de wereld met haar ongelooft geest, nog steeds aan de winnende hand, en geen cijfers, hoe indrukwekkend ook, van zoo en zooveel bekeerden en van zoo en zooveel miljoenen schats, die voor Christelijke doeleinden zijn saamgebracht, kunnen het nuchtere, het ontzettende feit ongedaan maken, dat het volk van God zijn rijen ziet inkrimpen, en dat almeer onze eens geloovige families en gezinnen, onder het opproep van een komend geslacht, een prooi worden, een buit, een roof van den geest der wereld.

Zoo rest u dan ook op uw Kerstfeest, niets, niets dan uw geloof, met zoo algeheele verwoesting voor oogen, noch tans te profeteeren van een triomf, van een wisse zegepraal, die voor de zaak des Heeren vastelijk komt, mits ge maar den moed hebt, om eens voorgoed te breken met elk denkbeeld, alsof die triomf reeds hier op aarde zou te wachten zijn, en als ware die gewisse zegepraal ons belooft in deze bederfelijkheid. Wat voor oogen is, alaat u alles tegen, en zoo er nog onder u zijn, die zich vleien met betere dingen, het is alleen wij ze nog te veel den schijn voor het wezen aanzien, en in hun geestelijke egoïsme zich rijk in de vliegjes van hun eigen webbe gevoelen, zonder zich om de menscheit en het menscheit leven in zijn breede afmeting ook maar van verre te bekommeren. Maar is die schijn voor u ontmaskerd, en zijt ge aan den vloek van het geestelijk egoïsme ontkomen, dan wel waarlijk wordt de nacht al donkerder die op het Christelijk erfneerdaalt, en is er geen andere kracht, die u moedeloosheid in hoogen moed kan doen verkeeren, dan de kracht van geloof; alom onder beding dat het een geloof in genade ontvangen zij, in Gods heilig Woord rustende, en uitgaande ook ja, naar eigen zaligheid, maar toch allereerst en alermee gelokt en ontvonkt door brandenden zielsdorst naar de eere van God en zijn Christus.

En is dit uw geestelijk standpunt, dan, ongetwijfeld, ligt er in datzelfde Kerstfeest, dat met zoo ernstige vraag uw ziel verontrent, tevens een ongemeene kracht, om die profetie en dat protest van uw geloof, waarmee ge op den triomf kreet der wereld

antwoordt, innerlijk te sterken. Immers men vertelt u wel, dat ook andere wereldgodsdiensten hun tijd van opkomen, van bloei, verval en van ondergang hebben gehad, en dat, naar vaste wet, ook aan uw Christelijke religie geen ander lot kan beschoren zijn. Vooral op de eens zoo ontzettende macht van den Islam wijst men u dan, toen de Halve Maan als een alles verzweigende en voor zich uitdrijvende stroom, in minder dan een eeuw tijds, in drie werelddeelen Christus' kerk deed beven, daar er nu toch bij den Islam van weinig anders sprake is dan van inzinking, verval en verwijning. En zeker, die eens zoo bloedroode geschiedenis van Mahomeds optreden is aangrijpend geweest: De kerk van Christus in Azie en in Afrika is er volkomen door verwoest, ja, tot diep in Europa zijn aan de kerk bijna vernietigende slagen toegebracht. En ook wat eens in zoo vernielende en door niets te weerstande majesteit schitterde, is nu als de lamp die uitgaat, als de vlam die zieltoegt. Doch wat heeft dit bloedig tusschenbedrijf van den Islam met de heerlijkheid van den Christus gemeen? Of is Mahomed iets meer dan een nationale held, die eerst tot mannelijke kracht gekomen, het alles verterend vuur van zich deed uitgaan? Maar hier staat ge bij de kribbe, hier is het niet de man, maar het pas geboren kindeke, dat om de offerande uwer eerbiedenis vraagt; hier is reeds in de geboorte acte van Hem, die komen zou, het heil dat Hij brengt, bezegeld.

Maria baarde haar eerstgeboren zoon, aldus luidt in ons Evangelie de aanvang en is van dat Evangelie de volheid. Hier niet een pas optreden door het wonderde woord en de wonderde daad, en in dat optreden het begin van zijn verschijning. Neen, reeds het kindeke, als kindeke, heeft hier even rijke beteekenis, als de heilige historie die daarna komt. Ja, achter dat kindeke, achter zijn geboorte en heilige ontvangen, ligt de historie van heel een volk, dat om dat kindeke leerde roepen en op dat kindeke als op zijn Messias zijn hopen bouwde. Dat kindeke, als het komt, is geen onbekende, niet een nieuwe X onder de geboren individuen, waarvan zich eerst later, onder het opproep, de beteekenis ontsluit. Dat kindeke is verwacht, niet door Maria alleen, maar door al het volk van God, door alle eeuwen, en wat dat kindeke zijn zou en wat dat kindeke aan de wereld brengen zou, het stond alles reeds in het Goddelijk program der profetie nog eer Maria het baarde, geteekend. Maria was, toen ze dit kindeke onder haar hart droeg en straks dit heilig kind Jezus baarde, niet maar een moeder als zoo menig andere vrouw, en ook niet enkel erfgename van de hopen der vadersen. Wat in haar hart zich verdrong was meer dan Israels hopen op zijn Messias, het was de verwachting der menscheit, die naar haar Redder en haar Heiland uitging. Maria was de representante van heel ons geslacht. Niet het Joodsche, maar het geheiligd menscheit heeft in haar zang den boventoon. Het is of de diepe klagtoon, die na het verloren Paradijs, uit het menscheit hart opklom, in haar tot de volkomen zuiverheid van uiting kwam. Zoo sluit in haar de kribbe van Bethlehem zich rechtstreeks aan aan wat tusschen God en den gevallen mensch in het Paradijs verhandeld is. Eva, de moeder des levens, die de belofte van het heilige zaad ontving, vindt in Maria haar eenige, wettige erfgename. Edoch, en dit is al de heerlijkheid van ons Kerstfeest, wat in het Paradijs nog slechts een

smart der overdenking en, een heil in heilige belofte was, is hier, in Maria, realiteit, tastbare kracht en Goddelijke werkelijkheid geworden. Bij Eva is het een klagen en een aanhooren der vertroosting, maar bij Maria is het woord der belofte vleesch en bloed geworden, zij klaagt niet meer en wil vertroost worden, maar ze ontvangt in haar eigen ingewand en uit haar eigen ingewand baart zij, baart ze haar eerstgeboren zoon. Niet dat zij het doet, want God doet het in haar, maar zij is en blijft het verkoren instrument, en daarom is ze van engelen en menschen begroet als de „gezegende onder de vrouwen.”

In het diepe mysterie van dat baren verbiedt leedsheid ons hier in te dringen; maar waar wel op gewezen mag en moet, is, dat de vrouw, die Adam, en in Adam heel de wereld, verleidde, juist in dat baren het vonnis over haar schuld ontving. Geen feit is er dan ook, waarop de Heilige Schrift, zoo in de profetie, als door Jezus' eigen woord, zoo telkens terugkomt, als op dat baren in smarte, dat om haar schuld aan de moeder des levens was opgelegd. Met dat „baren in smarte” drong de ernst van het Goddelijk vonnis tot in den oorsprong van ons menscheit leven door; en al heeft de algemeene genade ook hier tempering en verachting aangebracht, toch blijft de smarte van het baren nog steeds de dochteren van elk komend geslacht achtervolgen. Dat baren in smarte is niet een Joodsche eigendommelijkheid, maar een algemeen menscheit rantsoen, dat uit den oorsprong zelf van ons menscheit leven opkomt. Het is de heilige toorn Gods, die op zoo vreeslijke wijze tot in den wortel van ons leven glanst. En zie, gelijk nu over dat baren der vrouw de vloek zich uitstrekt, zoo is het uit datzelfde baren der vrouw dat de genazing onzer wonde ons toekomt, of, gelijk onze Catechismus het zoo schoon en veelzeggend uitdrukt, wordt door dat baren van Maria's eerstgeboren zoon onze schuld, waarin wij ontvangen en geboren zijn, voor Gods aangezicht bedekt. Het is niet een redding die werktuiglijk, en van buiten af ons toekomt, maar een heil dat door God Almachtig in den wortel zelf van ons leven verwekt wordt, en juist daer uitkomt, waar de schuld het bangste trof.

Maar hierdoor wordt dan ook elke vergelijking van onze Christelijke religie met al wat zich buiten haar „wereldgodsdienst” noemt, onherroepelijk afgesneden. Er is maar één wereldgodsdienst, maar één religie die bij de bron zelve van het menscheit leven opkomt, en daarom ook maar één heil dat in waarheid het algemeen menscheit karakter draagt, en dat heil is in den Christus. God heeft alzoo lief de wereld gehad, dat Hij ons den Zoon zijner liefde schonk. En daarom kan hier geen wet van opkomst, bloei en verval toepasselijk zijn. Het Evangelie van Bethlehem was voor achttien eeuwen juist hetzelfde wat het nu is, en het blijft dit tot op de wederkomst des Heeren, hoe ook menscheit vonden zich spitsen, om het geheel enig karakter van dat Goddelijk Evangelie te vervalschen. Wie een anderen weg ter behoudenis zoekt, die wordt niet behouden. Het hangt hier niet aan het aantal maar aan de zuiverheid der belijders, en ook al smolt nogmaals het getal van Christus' onderdanen tot de zeven duizend in, die de knie niet voor Baal hadden gebogen, in die zeven duizend zal Christus' kerk nog haar heerlijk leven voortzetten, en er zal eeuwiglijk voor ons menscheit

PICARDIE.

Te Amiens in Picardie bloei de kerk des Heeren tot 1562 toen de oorlog, die Hugenooten en Roomsgezinden tegen elkaar inloeg, ook daar het sein werd tot vervolging der Gereformeerden. Burgemeester en schepenen begonnen met den preekstoel, de bijbels en de psalmboeken op een der openbare pleinen te verbranden. Voorts werden de Hugenooten ontwapend. Daar desen nu machteloos stonden tegenover de woede des volks, verlieten velen hunner de stad. Die bleven, werden gruwelijk mishandeld. Zekere Jacques Beron, een soldaat, die uit Calais gekomen was, werd herkend als Gereformeerde, in het water geworpen en daar met steenworpen gedood.

Kort daarop — het was in het begin van Juli — werd een vrouw, met name Françoise Grevin, door het gemeen vervolgd en eerst in een kanaal geworpen, waar het water te laag stond, zodat zij er niet in kon verdrinken. Daarom trok men haar daaruit en wierp haar in dieper water, omdat zij hare belijdenis niet wilde veraken. Daar stierf zij. Den 3den Augustus kwam er een gevangenis brand. Terstond haalde men er de gevangenen uit, behalve degenen, die om der waarheid wil daar zaten. Twee hunner, David Prevot en Margant werden door de kracht des vuurs, dat zelfs de klok deed smelten, gedwongen naar een dakgoot te vluchten, waar het gesmolten metaal door stroomde. De toestand der vluchtelingen werd hierdoor benard. Toch kwam niemand meedogend hen te hulp. Veel schot men op hen. Zij vielen ter aarde en werden toen afgemaakt.

DE GAAY FORTMAN.

De Martelaren.

CLXXVII.

L'ISLE DE FRANCE.

De geest der bitterheid en des haats, die in 1562 te Parijs zooveel belijders van den Heere ten doode had geloemd, vertoonde zich ook buiten de hoofdstad van dat koninkrijk. Op 10 mijlen van Parijs ligt Senlis, de voornaamste stad van Isle de France. Daar hebben ook de getuigen der waarheid hunne trouw aan het eeuwige blijvend woord van God moeten betalen met hun bloed. De bewerkers en begunstigers van de gruwelen, daar gepleegd, waren Claude Stock en Guillaume Berthout, toen ter tijd gouverneurs van Senlis. Een hunner ijverigste aanhangers was zekere Pierre le Chien, een groot spijter. Om zich heen verzamelde hij een troep oproerigezinde mannen, die in zijne hand willige werktuigen van moord en doodslag waren. De vrouw van zekeren Jacques Rivet ondervond het eerst hun wraak. Zij werd door hen zoo gewond, dat zij kort daarop stierf. Vier edellieden, de heeren de Moncy St. Eloy, de Houdencourt, d'Ardres en de la Maison blanche, hadden Orleans verlaten en hunne buitenplaatsen, kort bij Senlis, betrokken, om er zich wat te ontpennen, toen zij overvallen en gevangen genomen werden, onder voorwendsel, dat zij op een vrouw, de zuster van den prior van St. Christoffle, hadden geschoten,

toen zij uit haar venster keek. Zij werden naar Parijs gevoerd en daar onthoofd, nadat zij belijdenis van hun geloof in den Heere Jezus hadden gedaan. Hunne hoofden werden boven op de vier poorten van Senlis geplaatst.

Tenzelfde tijd werden 15 gevangenen, die van de religie waren, van Senlis naar Parijs gebracht, onder geleide der oproerlingen. Drie dezer werden dadelijk ter dood gebracht; namelijk Jean Greffin, wiens hoofd naar Senlis gebracht en daar in het drukste gedeelte der stad op een galg geplaatst werd. Antoine Trapper, vroeger priester, en sedert schoolmeester, werd ook te Parijs opgehangen, terwijl zijn hoofd te Senlis werd opgericht tegenover de groote kerk.

De derde was Jean Goujon, een handwerksman. Sinds het Gode behaagd had, hem de oogen te openen voor de waarheid, had hij veel geleden om den naam des Heeren. Meermaals had hij gevangen gezeten, omdat hij niet kon zwijgen van zijn Heere. Niettegenstaande zijne belijdenis geen onzer geluid gegeven had, was hij telkens weer losgelaten. Doch toen hij in 1562 weer gevangen genomen werd, kwam hij niet meer vrij. Voor Gilles le Maître, den eersten president van Parijs en de raadshereen, welke hem ter zijde stonden, gebracht, beled hij vrijmoedig de waarheid des Evangelies. Voorts antwoordde hij ook overschrokken en zonder zich lang te bedenken op alle punten, welke tusschen de Evangelischen en Papisten in geschil lagen, zoo juist, dat hij veroordeeld werd, om te Senlis opgehangen en daarna verbrand te worden. Dit was het laatste vonnis, dat bovengevoemde president uitsprak. Onder den indruk van de stoutmoedigheid diens eenvoudigen mans, welke de Schriftwoorden altijd bij de hand had gehad om zijnen tegen-

stander te weerleggen, en verslagen over de tijdingen, die hij vernam omtrent de zegepraal van het leger der Hugenooten, legde hij zich ter slapen neder, zonder ooit weer op deze aarde te ontwaken. Desniettemin werd Goujon te Senlis gebracht en er gedood. Verscheidene omstanders werden diep getroffen door de kalme, waarmee hij den dood tegenmoet ging. Doch de minnelingen verbitterden dien vrede van den martelaar. Daarom dwongen zij den beul, die hem daareven opgehangen had, het touw door te snijden, zodat Goujon nog levend in het midden der vlammen viel, waaruit hij zich tot drie malen toe ophief, onder den luiden uitroep: „Heere, wees mijner genadig.” Toen gaf hij den geest.

In de maand Februari daarana volgende werd zekere Louis Chauvin, een geloovige, die in het geheim zich had nedergezet in een der voorsteden, overvallen en vermoord. Een andere, Jean des Jardins had langen tijd met zijne vrouw en kind buiten in het veld verblijft en er veel honger geleden.

Eindelijk besloot hij in de stad te gaan; daar mocht gebuuren wat wilde. Niet ver van de voorstad kwam hij twee der muilelingen tegen, die eenige soldaten, welke zich juist daar bevonden, verzochten alie drie te vermoorden. De moeder, dat hoorende, wierp zich op de knieën en bad niet om haar leven, maar om de gunst, dat haar kind eerst gedood zou worden, opdat zij zonder angst over haar kind zou kunnen sterven. Door deze bede verweerd, lieten de soldaten ze gaan. Maar de twee bovengevoemde schurken namen ze, toen zij hen later weer ontmoetten, gevangen en brachten ze bij den Gouverneur Stock, op wiens bevel zij dadelijk gedood werden.

lijk geslacht geen ander opbloei zijn dan uit dat kleine kuddede, dat bij de wereld veracht maar van God gekend is, en dat den Naam des Heeren in zijn binnenste draagt. En daarom verdraagt niet, wie tot dat kuddede behooren mag, hoe ook de stroom van het leven der volkeren onrustig woelt en zijn onheil slijb van anderen doet opkomen. Wie geloof, geloof niet in menschen noch in der menschen aantal noch in der menschen goedkeuring, maar staat desverreicht alleen op zijn eenzamen post, als ziende den Onzienlijke en als ondervangen en gesteund door »de eeuwige armen der barmhartigheid." Veel eer is hem het luide, en openlijk, en weer rechtstreeksch, ingaan van den geest der wereld tegen de geest van zijn Heiland, een vurig teeken, dat de blindheid wegveld, die halfheid uit heeft, en dat de strijd weer aangaat in maniere als God dien verordend had en gelijk die strijd steeds had moeten zijn.

Het is zoo, het feestelijke van ons Kerstfeest wordt er door gedempt. De luide en vaak holle jubel wordt getemperd en de ernst krijgt den boventoon. Het is niet meer de Christenheid die in het besef van eigen voortreffelijkheid zich boven de wereld verheft, maar het kleine kuddede, dat, bij het naderen van den storm, zich weer met iets van deemoed, die Maria sierde, aan de kribbe, die haar kindeke bergt, vastklemt. Edoch, het *zielsverbliden*, dat met dien uitwendigen jubel niets gemeen heeft, zal er te inniger door worden. De kribbe, dat kindeke, het hoogste feit, dat Maria ontving van den Heiligen Geest en haar eerstgeboren zoon baarde, zullen er te rijker voor ons geloof door worden. Christus' kerk zal niet langer een heersche machts op aarde, maar als Maria weer de dienstmaagd des Heeren willen zijn. En de afgeden vrucht zal wezen, dat, gelijk Maria ontving van den Heiligen Geest, zoo ook zij van den Heiligen Geest kracht ontvangen zal, om, ter eere van Maria's eerstgeborene, voor de wereld te baren haar geloof, haar liefde, en haar hope.

„Goud en mirre.“

En in het huis gekomen zijnde, vonden zij het kindeken met Maria, zijne moeder; en nedervallende, hebben zij hetzelve aangebeden; en hunne schatten opgedaan hebbende, brachten zij hem geschenken: goud en wierook en mirre. Math. 2: 11.

Wijzen uit het Oosten hebben, toen het Kindeken te Bethlehem geboren was, goud en wierook en mirre aan Maria's voeten nedergelegd. Zij bedoelden hiermee natuurlijk niet anders dan den nieuw-gebornen Koning der Joden hun hulde te bieden, en, ter bevestiging van de oprechtheid der hulde, aan die hulde de offerande van hun schatten te paren. Maar te Bethlehem ontvingt alles wat zich om die kribbe beweegt, door de heiligheid van den Immanuel, een niet door menschen bedoelde, maar door God gewilde betekenis, en zoo is het ook hier.

Het komen van den Zoon Gods in de wereld is immers in den meest eigenlijken zin een ingaan in onze menselijke nooden en behoeften geweest.

Eenmaal als der menschen zoon onder menschen geboren, ontstonden ook voor Jezus die talloze nooden en behoeften, die van ons menschelek leven onafscheidelijk zijn.

Ook voor Jezus moest er nu zijn een kleed, dat hem bedekken zou; ook voor Jezus het voedsel, dat aan zijn menschelek bloed de kracht zou bestendigen; ook voor Jezus de beschikking over geld en middelen, om hem van kind man te laten worden, en als man onder de kinderen Israels te verkeerden.

Nu is dit alles aan uw Heiland niet in weelde toegemeten. Waar nog de vogel een nest heeft en de vossen hun holen bezitten, had de Zoon des menschen geen enkele plek die hij zijn eigen woonstede kon noemen om er het hoofd neder te leggen.

Vrienden en vriendinnen hebben Jezus gediend van hun goederen, en zeker was de beurs, die Judas droeg, vaak rijkelijk gevuld; maar de kring was zoo groot, en de nooden zooveel, dat de windselen en de kribbe heel Jezus' leven door het zinbeeld van zijn uitwendig bestaan op aarde bleven.

Hij was arm geworden om onzentwil, opdat hij ons geestelijk door zijn armoë zou verrijken.

Maar al dekt hem daarom het schamele kleed en al ontzegt hij zich willic alle weelde des levens, toch is en blijft hij Koning, en moet ook van die schijnende koninklijke glorie de glans bij de kribbe doorschemeren; en daarom komen die wijzen uit het Oosten van verre aan, en leggen als sprekend contrast hun goud bij die kribbe, hun mirre en hun wierook bij die onoglijke windselen neder.

En het was of eerst door het contrast met dat goud en die mirre de willic verkoren armoë van den Zoon des menschen in haar Goddelijk schoon uitblonk.

Er had weelde voor menig menschenhart in gelegen, om in de dagen toen Jezus op aarde omwandelde, hem te dienen van zijn goederen.

Denk ge u in, dat u nog de gelegenheid werd aangeboden, om de uitwendige levensnooden van uw Heiland te lenigen, maar immers het beste uit uw bezit zou u niet te goed zijn, en in heiligen welder met anderen zoudt ge ontvonen, om het eerst en het mildst te offeren van uw goed.

Geen twijfel dan ook of meer dan één onder de vrouwen, die Jezus haar gaven boden, is in het offeren dier gaven zalig geweest.

Dat is niet half-gedwongen, maar overwillig en van harte gegaan.

Doch thans kan die rechtstreeksche offerande voor Jezus in eigen persoon op het altaar der liefde niet meer worden nedergelegd.

Hij stierf aan het kruis, stond uit de dooden op en voer ten hemel, om verheven boven allen aardschen nood te genieten in de heerlijkheid des Vaders.

Maar volgt hieruit, dat Jezus ophield uw goed en gaven van nood te hebben?

Het is zoo, zijn verheerlijkt lichaam draagt het kleed van het licht, en vraagt om geen windselen meer; maar bleef daarom het Lichaam van Christus niet op aarde achter?

En is ook dit niet zijn Lichaam, waarvan hij

het gezegend Hoofd is, en is ook dit zijn Lichaam op aarde niet zoo ingeweven in de nooden des menscheleken levens, dat Jezus ook voor dit zijn Lichaam de gaven en de offeranden der liefde van nood heeft?

Met de Vleeschwording is het toch niet uit, en ook na de Hemelvaart gaat het Goddelijk plan door, om te midden van het leven der wereld een eigen Tempel des Geestes in het hart der zijnen te stichten, maar ook om die Kerk des Heeren uitwendig te laten optreden met elken dag nieuwe nooden en elken morgen nieuwe behoeften.

En ook deze nood is nood van uw Heiland, door hem gevoeld en door hem gewild, opdat hij niet maar zijn kerk, maar hem daarin, dien zoude.

Het is zijn Kerk. In die kerk is zijn Lichaam. En natuurlijk ware het voor de almacht Gods niet te veel, om door wonderen daden ook die kerk te verrijken.

Maar dit heeft Jezus niet gewild.

Gelijk hij zelf, zoo moet ook zijn kerk het schamele voor lief nemen.

Niet de pracht der kerk, maar de vervulling van haar nooddrift, vraagt hij van u.

Hij die u niet noodig had, die het zelf kon doen, laat ook in het leven zijner kerk de wet zijner Vleeschwording doorgaan: Leven van de gaven der liefde.

Ook nu nog moet dus het goud en de mirre aangedragen, en aangedragen voor Jezus, juist zoals het in Bethlehem was, maar nu opdat het Lichaam van Christus op aarde zijn nooddrift niet derve.

Ware er geen Vleeschwording geweest, en bestond de genade enkel in geestelijke werkingen op het hart, zoo zou die nood niet aanwezig zijn, want de Geest is altoos zich zelf genoegzaam.

Maar nu die Vleeschwording de wet voor het Koninkrijk stelt, gaat die wet ook voor de openbaring van het Lichaam van Christus door, en van alle kant roept en schreit de nood, die gedurig opnieuw om vervulling vraagt.

Reeds de uitwendige Kerk, waarin dat Lichaam van Christus openbaar wordt, verslindt schatten; maar daarbij komt dan nog heel de dienst der Barmhartigheid, het Schoolwezen, de leniging van allen nood.

Al die nood ontstaat naar de wet der Vleeschwording, overmits naar die wet de zake Christi in dit aardsche leven, in al zijn vormen en gestalten openbaar moet worden, en die nood mag geen andere vervulling kennen, dan door de vrije gave der liefde.

Zoo was het bij de kribbe, toen de wijzen uit het Oosten opkwamen, zoo blijft het nog heel het aardsch bestaan van Jezus' kerk door. Jezus wil ook in zijn kerk leven van de liefde die hij zelf verwekt.

Dat die liefde nog veelzins te kort schiet, en allerminst door kleine Kerstgeschenken haar zondig tekort kan inhalen, toont helaas de historie van Jezus' Kerk maar al te droef.

Die wijzen uit het Oosten kwamen onaangevraagd, ongeroepen, ongedwongen, en ze brachten uit vrije beweging op het heilig altaar ter offerande van het beste dat ze hadden.

En stel daar nu eens tegenover, hoe men ook thans nog in Jezus' kerk niet weinigen letterlijk dringen en dwingen moet, om tot iets af te staan, en hoe dan alle heilig karakter der gave ten eenenmale uitblijft, zoale men kariglijk het poogt af te doen met het minste voor Jezus, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden en ze te besteden voor zijn lust aan de wereld.

En hiervan nu juist is de schuld, dat men te weinig het heerlijk denkbeeld tot zijn recht heeft laten komen, dat alle nooden van het Lichaam van Christus nooden van Jezus zijn; nooden gelijksoortig als waaraan hij zich eens persoonlijk onderwierp in Bethlehem en in de dagen die na Bethlehem kwamen, en nooden van Jezus, die hij thans lijden wil in zijn Lichaam op aarde, opdat de wet der liefde door zijn volk aan hem vervuld worde.

Neen, het is niet maar dat ge om Gods wil geeft. Nog een heel andere kracht der liefde moet hier werkzaam worden. Het moet u persoonlijk om de liefde voor uw Heiland gaan.

En dan draagt een ieder aan, wat God in zijn hand stelde.

De vrouw uit de herberg te Bethlehem niets dan een paar windselen om het Kindeken in te wikkelen, en de wijzen goud en mirre.

Wie goud heeft en over mirre beschikt, mag het voor Jezus niet minder af doen, en wie zich met wat silvers of wat kopers tevreden stelt, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden, dien zal God nu of in een volgend geslacht om zijn aan Jezus ontstolen goud juist in dat goud slaan. De zegen zal er uit afvloeien.

En wie nu minder heeft, zegge niet: Mij is die weelde niet gegund; want het finstinkende der weduwe was voor Jezus het penninkje goud van Ophir, en wat de eenvoudige in den lande uit zijn nooddrift voor Jezus afzondert, is als mirre en wierook bij uw Heiland geschat.

Slechts in één ding schuilt hier de zonde, als Jezus ziet, dat ge hem afscheept met minder dan ge geven kondt; als ge dus geeft enkel wijl ge het niet laten kunt; en dus fenielijk de liefde voor Jezus in u ophield te werken.

Doch werkt die liefde, is het ook bij u, niet; met hoe weinig kan ik af, maar: hoevel mag ik voor Jezus ten offer brengen, dan is in zijn oog alles goud en alles mirre.

En hij, die op aarde dat offer van u vroeg of liever nog u de eere en de vreugd gunde, om het voor hem te brengen, heeft dan geen ander voornemen, dan om het u in het rijk zijner heerlijkheid tienvoudig te vergelden.

Want in dat rijk der glorie dat komt, zal het uit zijn met allen nood, en zal van u niets meer gevraagd worden, maar zal uw Heiland al zijn uitverkorenen als met goud en mirre overstromen.

Amsterdam, 21 December 1894.

Kerkelijke Deputaten.

III.

Uit de volledige mededeeling van hetgeen door Voetius over Kerkelijke Deputaten geschreven is, kunnen twee dingen zeer duidelijk blijken.

In de eerste plaats doet het zien, wat toen de beschouwing en de praktijk was van de kerken zelf, met betrekking tot dit onderwerp; daar de aangehaalde plaatsen uit de »Politica Ecclesiastica" betrekkelijk weinig redeneeringen van den Schrijver zelf bevatten, maar voor verre het grootste gedeelte eene beschrijving zijn van den kerkelijken toestand in de eerste helft van de

zeventiende eeuw. Er wordt in getuigd, en dat door een man die in dit opzicht beter dan iemand op de hoogte was, dat de Gereformeerde kerken hier te lande destijds het beginsel vasthielden en ook in toepassing brachten, dat de kerken zelve in hare onderscheidene vergaderingen alle kerkelijke zaken moesten regelen, leiden en beslissen; en dat dienovereenkomstig Deputaten slechts benoemd werden voor werkzaamheden, die de vergadering als zodanig niet doen kon; en dan enkel om hetgeen door haarzelve besloten was uit te voeren, met verantwoordelijkheid aan de committerende kerken; en voorts wel met de macht, om te adviseeren, te vermanen, te waarschuwen, enz., maar niet met de macht, om zelfstandig te handelen.

En ten tweede is in al het aangehaalde onmiskenbaar, dat Voetius er op uit is, om datzelfde beginsel en diezelfde praktijk onverzwakt te handhaven. Wetende, hoeveel daarvan afhing, en hoe licht het toch gebeuren kon dat men in dit opzicht van de zuivere lijnen eenigszins afweek, heeft hij blijkbaar dienacht geacht, met de meeste kracht tegen zulke afwijking te waarschuwen; soms misschien wel niet wat al te groote en onnodige scherpte, maar toch zeker niet met onnodigen nadruk en ernst.

De geschiedenis onzer kerken heeft hem te dien aanzien maar al te zeer in het gelijk gesteld. Toen de stem van dien wachter niet meer kon gehoord worden, en zijn handboek weinig meer gelezen werd, en het kerkrecht zelf veelzins werd verwaarloosd, is het aantal en de werking en de macht van Kerkelijke Deputaten allengs toegenomen. Het beginsel, waar dit tegen indruischte, werd wel niet bestreden of terzijde gesteld; maar het werd toch in de praktijk vaak verloochend. En al had dit kwaad in de achttiende eeuw nog betrekkelijk kleine afmetingen, er werd toch door voorbereid en ook mogelijk gemaakt, dat de kerkinrichting zelve in den aanvang van de negentiende eeuw geheel werd omgekeerd. De Classicale en Provinciale en Algemeene »besturen", die door het Koninklijk Reglement van 1816 aan de kerken werden opgelegd, en die voorgesteld werden als eene voortzetting en betere regeling van hetgeen men reeds sedert de zestiende eeuw onder den naam van »Deputaten" gehand had, zouden wel terstond in hunnen waren aard erkend en dan algemeen verworpen zijn, ja men zou zelfs niet beproefd hebben, ze aan de kerken op te leggen, indien deze niet vergeten hadden wat haar in de zeventiende eeuw nog zoo ernstig herinnerd werd, en indien zij niet in allerlei opzicht zich gewend hadden, Deputaten te hebben aan wie meer, dan wel mocht, werd opgedragen of overgelaten.

Voor de kerken, die nu ondervonden hebben welke schade daaruit voortvloeit en die dus om haars levens wille tot de oude Gereformeerde beginselen zijn teruggekeerd, is het waarschuwend woord van den ouden Voetius dan ook zeker geenszins veranderd. Ja wat meer is, het is thans ook noodig, meer zelfs dan wel in de zeventiende eeuw.

Destijds moest gezegd worden, zeker niet van alle Deputaten, maar dan toch van een aantal hunner, dat zij juist niet uitnemen tot de bekwaamheid en door ijver. Het getuigenis, dat te dien aanzien gegeven wordt in het laatst aangehaalde stuk uit de »Politica Ecclesiastica", nog wel afkomstig van iemand die zelf met velelei deputatiën was belast geweest, is waarlijk niet vleienend. Bij zulke Deputaten nu is er altijd minder gevaar, dat de kerken er toe komen zullen hunne macht uit te breiden, en dat zij zelve een veel meerderen en vaak lastigen arbeid zich gereedelijk zullen laten opleggen.

Maar in onzen tijd is de toestand gelukkig anders. Men kan veilig zeggen, zonder vrees voor iemands tegenspraak, dat het in onze Gereformeerde kerken thans vaste regel is, om voor allen arbeid, die aan Deputaten wordt opgedragen, juist diegenen te kiezen, die geacht worden er in alle opzichten het best voor berekend te zijn. Dit nu is zonder twijfel uitnemend; maar het geeft ook lichtelijk aanleiding, dat men dan aan zulke Deputaten liefst veel opdraagt en toevertrouwt; en deze zijn dan wel gehouden, aan die opdracht gevolg te geven.

Eer of voordeel of gemak is er aan een Deputaatschap der Gereformeerde kerken thans niet meer verbonden; eerder het tegendeel van dat alles. En wanneer er dan zijn, die zooveel bezwaren gewillig op zich nemen, die hunnen ijver verduubelen opdat zij niet alleen hunnen last uitvoeren maar ook hun andere werk zoo min mogelijk laten schade lijden, en die den hun toevertrouwen arbeid goed verrichten, soms zelfs beter dan de kerken zelve het doen zouden, dan ligt het gevaar voor de hand, dat die kerken, meenende hierdoor de zaken zoo goed mogelijk te behartigen, op bekwaame en ijverige Deputaten hoe langer hoe meer laten aankomen, en ten slotte een aantal aangelegheden, niet meer in hare vergaderingen, maar door middel van hare Deputaten gaan behandelen en afdoen. Waaruit volgt, niet dat men dan meer liever Deputaten moet kiezen, die weinig betekenen en die weinig doen; maar dat de kerken des te meer moeten toezien om haar eigen werk niet aan anderen over te dragen; en dat zulke werkzaamheid, wel verre van aan Deputaten ook maar eenigszins onaangenaam te zijn, door hen slechts kan worden toegelijcht.

Door het reeds gezegde kan nu des te beter begrepen worden, wat er in de Kerkenordeering over Deputaten voorkomt. Uit den aard der zaak zijn het die bepalingen, die voor onze kerken den regel aangeven, waarnaar ook bij deze aangelegheden moet gehandeld worden. Ook al mag die regeling zelve altijd weer beoordeeld worden naar de in Gods Woord uitgesproken beginselen, men moet in het kerkelijk leven toch uitgaan van de onderstelling, dat zij daarmede

in overeenstemming is. En het komt er voor de praktijk dan op aan, die bepalingen niet slechts oppervlakkig te kennen, maar ook zoo goed mogelijk te begrijpen.

Veel in aantal zijn zij zeker niet. In het algemeen geeft de Kerkenordeering, daar zij slechts eene verzameling is van besluiten eener Generale Synode, alleenlijk bepalingen over algemeene zaken, die in de kerken tot moeilijkheden hadden aanleiding gegeven, en die in de mindere vergaderingen niet hadden kunnen afgedaan worden; terwijl alle andere regeling, als niet tot de bevoegdheid eener Generale Synode behorende, aan de mindere vergaderingen werd overgelaten. Dit geldt ook in zake de bepalingen over Deputaten. En vandaar, dat er in de Kerkenordeering slechts driemaal van gesproken wordt: in Art. 4, 44 en 49.

Eigenlijk zou ook Art. 48 hierbij te noemen zijn, waar gezegd wordt: »Het zal iedere Synode vrijstaan, correspondentie te verzoeken en te houden met hare naburige Synode of Synoden, in zulken vorm, als zij meest profijtelijk achten zullen voor de gemeene stichting." Immers, die Correspondenten, die in vroeger tijd uit de meeste provincien naar de Provinciale of Particuliere Synoden van andere provincien gezonden werden, waren ook Kerkelijke Deputaten. Maar in onzen tijd moet die geheele manier van correspondentie geacht worden feitelijk vervallen te zijn, daar de eenige bewegingen, die er indertijd toe geleid heeft, thans geheel is verdwenen. Tusschen de kerken van de onderscheidene provincien moet natuurlijk zooveel mogelijk verband zijn, zoodat zij met elkander samenwerken en elkander steunen. Hiervoor nu is het meest natuurlijke, het gewone, het regelmatige, het in de Kerkenordeering zelve voorgeschreven middel, dat zij van tijd tot tijd in Generale Synode bijeenkomen. Maar in den tijd der Republiek was, ten gevolge der toenmalige betrekking tusschen Kerk en Staat, zoodanig samenkomsten zeer bezwaarlijk en wel bijna onmogelijk, als het door de Hooge Overheid niet werd toegestaan. En reeds in de zestiende eeuw werd het door die Overheid, die beducht was dat de kerken door zulke samenwerking al te machtig zouden worden, jaar op jaar ganschelijk verhuurd. Om dan toch eenig verband daarvoor in de plaats te hebben, werd toen door de meeste Provinciale en Particuliere Synoden achtereenvolgens besloten, elkander vergaderingen zooveel mogelijk door Deputaten te doen bijwonen. En zoo was dit reeds vele jaren in gebruik, toen de kerken eindelijk, in 1618, weer in Generale Synode konden samenkomen. Deze Synode had er zich toen mede bezig te houden, daar (blijkens de Acta van hare 158e Sessie) over dit punt een graven was ingekomen. En nu ondervonden hebbende dat het houden eener Generale Synode gedurende 32 jaren belet was, en terecht voorzienende dat het in de toekomst ook wel weer zou kunnen belet worden, heeft de Dordtsche Synode op het ingekomen graven zoo geantwoord, dat zij aan het reeds lang in gebruik zijnde hulpmiddel hare goedkeuring gaf, en haar daartoe strekkend besluit als Art. 48 in de bestaande Kerkenordeering inslochte. Dit is dus een artikel, dat in 1619 bij wijze van noodhuil gemaakt is, en dat met het ganschelijk wegvallen van dien nood uit den aard der zaak geene betekenis meer hebben kan. Wie het thans nog zou willen toepassen, tenzij dan in enkele gevallen van zeer buitengewonen aard, zou wel, zonder eenige noodzaak en ook zonder nuttigheid, zoowel kerken als kerkedienaren met veel moeite en lasten en kosten en schade bezwaren. De in dit artikel bedoelde correspondentie wordt thans heel wat beter onderhouden, doordat de in Art. 30 genoemde Generale Synode thans geregeld kan samenkomen.

F. L. RUTGERS.

De positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland.

»Vrijheid, de leenwoordwaarde voor het Hooger Onderwijs." Inleiding tot het debat over de stellingen, voorgedragen in de meeting der Vereniging voor Hooger Onderwijs, te Utrecht gehouden den 27en Juli 1894 door Dr. J. Woltjer, Amsterdam, J. A. Wormser 1894.

Het debat van Donderdag 13 December in de Tweede Kamer te »Hage verbindt uit meer dan één oorzaak de gedachte aan deze Inleiding tot het debat van 27 Juni te Utrecht. Tusschen het een en het ander liggen bijkans zes maanden, doch wat Donderdag der vorige week is gesproken heeft als bij vernieuwing aan de woorden van Dr. Woltjer zulk een actualiteit gegeven, dat ik met een bespreking van zijn referaat, door de Redactie van ons blad daartoe aangezoekt, zeker niet te laat kom. En waar de positie van het vrije Hooger Onderwijs ook de kerken raakt, zal men een onderwerp als dit in een kerkelijk blad als de *Heraut* wel niet ongepast achten.

Hoe die positie thans is, hoe het vrije Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag aan Universiteit en Gymnasium er thans in Nederland aan toe is, laat Dr. Woltjer het u zeggen.

Voor hun eigen geld hebben de Gereformeerden een Universiteit opgericht en Gymnasium ook. Aan de Regeering was hiervan kennis gegeven en zeker, zegt Dr. Woltjer, dat heeft ons niet in de gevangenis gebracht en niemand onzer is er zelfs met boete om bedreigd.

Maar nu verder. Wel, dan is de positie deze.

De Overheid erkent nu vrije onderwijs niet, steunt het niet, gunt het geen aanspraak op eenig recht.

Dat alles is uitsluitend voor de Overheids-Universiteiten.

Voor haar alleen de publieke erkenning, de financiële steun, het recht om graden

te verleen, die in de burgermaatschappij gelden.

En dat gaat voor het Gymnasium zelfs zoo ver, dat, naar Dr. Woltjer te Utrecht mededeelde, een Hervormd predikant voor zijn jongen op het Vrije Gymnasium te Amsterdam het schoolgeld, dat Hervormde predikanten voor hun zonen die Latijn leeren, van de Regeering ontvangen, niet eens kon krijgen op een bewijs van den Rector van dat Gymnasium, maar eerst nadat de Rector van het openbaar Gymnasium er aan tepas was gekomen.

En toch weet de Regeering heel goed van het bestaan van zoo'n vrij Gymnasium af, want, en dit behoort ook nog tot de *vrijheid*, tweemaal in het jaar moet een vrije school een berekend verslag indienen van haar toestand. En daar staat nu weer wel boete op; f 25 bij een eerste verzuim.

Voeg daar nu nog aan toe, dat jongens zoo van openbare als bijzondere Gymnasia zoo in het buitenland — de wet noemt b.v. Noorwegen met name — als in onze Koloniën en overzeesche bezittingen, op een bewijs van een goed afgelegd eindexamen, *ongewoon overreutenment* met dat onze openbare Gymnasia, tot de Overheids-Universiteiten worden toegelaten, terwijl de leerlingen van een vrij Gymnasium in Nederland in een dergelijk geval uitgesloten worden.

Ziedaar, door een bezadigd man als de hoogleeraar Woltjer, die niet met schille kleuren schildert, u de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland geteekend.

Deze toestand is aan velen bekend.

In Juni had Woltjer er nog eens de aandacht op gevestigd in de meeting te Utrecht en eenige weken later dit woord in druk doen uitgaan. En toen kwam December. In ons Parlement was de Begroting van Binnenlandsche Zaken aan de orde en nu, Donderdag voor een week, de Aftelting: Hooger Onderwijs.

Welnu, de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland is in debat gebracht.

Voorop ging de heer *Everts*, de in deze materie zoo bekwaame Roomsche afgevaardigde. Ongetwijfeld maakte hij zich, zoals hij zeide, tot tolk van de gevoelens van duizenden en miljoenen in den lande, toen hij klaagde over het materialistisch karakter van ons openbaar onderwijs; op minstens twee vrije Hoogescholen met ruime subsidie van den Staat aandrang, en eindelijk ook op de belangen der bijzondere Gymnasia bij de samenstelling van de examen-commissiën wees.

En daarna is van antirevolutionaire zijde de heer *Heemskerk* opgetreden met een woord waarvoor hij, niet minder dan de heer *Everts*, den dank verdient van alle voorstanders van het vrije Hooger Onderwijs. Het woord van Dr. Woltjer, wiens naam door den spreker ook in het debat genoemd werd, werkte hier blijkbaar na. Ja, de heer Heemskerk ging zelfs verder en wenschte, wat wij straks zullen zien, dat Dr. Woltjer nog niet eens escht, den *effectus civilis* voor de geëgradeerden der vrije Universiteiten. Overigens drong hij, evenals Dr. Woltjer, op subsidieering van het vrije onderwijs van Staatswege aan; wees op de ongelijke positie van het openbare en vrije onderwijs ook wat betreft de Gymnasia en vroeg: »als er drie Rijkswis-universiteiten moeten zijn, moeten dit dan enkel liberale Universiteiten wezen?"

Mit uitzondering nog van den heer de *Saxonia Lohman*, die later, toen de Minister over het jus promovendi handelde, van een afzonderlijk Staats-examen voor de aan bijzondere Hoogescholen opgelegden sprak; en de repliek der heeren *Everts* en Heemskerk op het hun gegeven antwoord van den heer Van Houten, is verder door de overige zoo Roomsche als antirevolutionaire leden op dien 13en December over de positie van het vrije onderwijs in Nederland een stilzwijgen bewaard, dat, tegenover het spreken hunner politieke vrienden in, voor vele hunner politieke vrienden buiten de Kamer waarschijnlijk nu juist niet in de verhouding van goud tot zilver staat. Het heeft er iets van of de vrienden toen Heemskerk over den val van Jericho's muren sprak, bij het geklaak dezer bazuinen plotseling dachten, dat nu ook voor hen gold Jozua's gebod: »Gij zult uwe stem niet laten hooren, en geen woord zal er uit uwen mond uitgaan."

Evenwel, er is ditmaal dan toch gesproken en uitnemend ook, zij het al dat men geen weerklaar hoorde.

Er was op 13 December een krachtige uiting van beginselen op het stuk van ons Hooger Onderwijs bij de Christenen in ons Parlement en ook bij den Minister Van Houten. Na eerst den heer *Everts* het recht te hebben betwist om van »volksbelde" ten onzent »voor de wetenschap op Christelijken grondslag" te spreken, waarop deze afgevaardigde afdoende repliek gaf met zijn verklaring, dat zijn gevoelens dat was van $\frac{1}{10}$ der Katholieken, die $\frac{1}{2}$ der bevolking uitmaken, en van de groote meerderheid onder de Protestanten; liet de heer Van Houten onder meer deze krachtige uiting van beginselen hooren: »De wetenschap moet op een bepaalde richting steunen; anders zou dit tot de grootste oneenigheid leiden. Men zou zoodoende Calvinistische en andere Universiteiten moeten hebben. De Minister kent niet Christelijke of onchristelijke wetenschap, maar de wetenschap. Aan de wetenschap wordt geen voorrecht toegekend; zij zoekt slechts naar waarheid. Als zij in liberale richting propageert, dan is dit haars ondanks."

Ik zou zoo zeggen, ook hier werkte het woord van Dr. Woltjer na, maar nu in negatieve richting.

Ik vermoed, dat mijn ambtgenoot den Minister wel een exemplaar van zijn boeijje zal hebben gezonden, en dat ZExe, het heeft gelezen, wordt meer dan waarschijnlijk, indien men Dr. Woltjer's eerste van zijn drie stellingen naast het antwoord van den Minister legt. Zij toch luidt:

»In 't belang van de wetenschap en het

onderwijs; heid; ter dracht tu zakelijk, Hooger C Hooger C Men zi zoo ongen ander.

Het we gericht te Een ne van den Woltjer's vanzelf, i zelf en w

Waars den naar Heemsk Minister, verbind dat min Calvinist ten hebb waarschij

Ea lees Woltjer o ding" tot na, dan w

Dr. W noemt, h schap vo beginselen selen wee het weze beoefent.

wel degel telijke en is ook he richting g beginselen

Is nu 's moet op ken geen schap, m die zich en betoog

Verder, plaats aan vrije Ho heusch ge tenouders, deren ver den noot rechtsbed Onderwijs lijke is.

Is nu 's schap wo zoekt slec rale richt ondanks" wat Dr. V

En cin plaats aan vrije en eender lijke is: e grootste dan nog a

Vragt van 27 is geweest lezing no volhouder eenvoudi ging met

Indien gij saam niet houdende heid kun van den stelling v voor Dr.

Houtens Overige genoot g zijn woort ber, toen had heeft woord, d dat is in vliegt, ee

Doch V blijfen, o het vrije toedragen regelen.

Men m Het do wil het wat men

Wat Dr vere posit tenontent Hij ove Dit blij

hij aandit het H. O 1°. Aar siten, d wet nader ring subs aan het C

2°. Wa deze Gyn rechten to Men zi

praktijk. onderwijs kortweg v

Evenwe bijzondere De wijs

subsidie v dat het kennis in en in het aan de s

richtingen Wat lu de heer V

de Kamer niet uit ha bevoegdij Woltjer

dien »effe te hebben voorstelt,